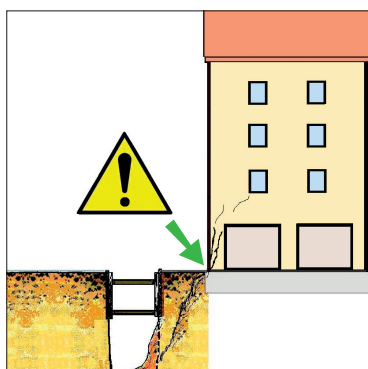

Pred začatím prác:

Obr. 1

Vytýčiť trasy technickej infraštruktúry.

Na základe miestnych podmienok a rozsahu stavebných výkopov:

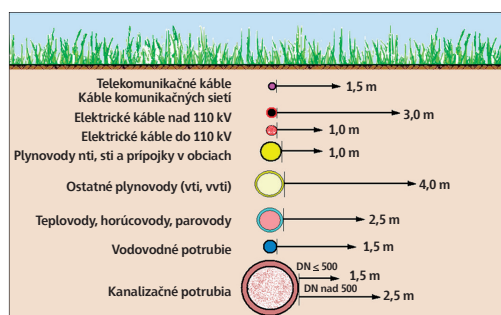
- určiť spôsob ťaženia zeminy,
- zaistiť steny výkopov,
- navrhnuť svahovanie alebo druh paženia,
- stanoviť spôsob a rozsah opatrení na zabránenie prítoku vody.

U výkopov pod hladinou podzemnej vody stanoviť spôsob zníženia hladiny vody (podľa zákona č. 364/2004 Z.z. – Zákon o vodách).

Preukázateľne oboznámiť obsluhu strojov a ostatných fyzických osôb s druhmi technickej infraštruktúry (trasy, ochranné pásma ...).

Zabezpečiť okolité stavby ohrozené výkopom. **Obr. 1**

Vykonávanie výkopov v ochranných pásmach podzemného vedenia

Obr. 2

Šírka ochranného pásma je rôzna podľa druhu vedenia a je stanovená príslušnými predpismi. **Obr. 2**

Na základe vyjadrenia správcu (majiteľa) vedenia musia byť pred začatím zemných prác vytýčené energetické, vodovodné, stokové a iné siete v mieste ich stretu sa stavbou. **Obr. 3**

Bez vytýčenia a presného určenia podzemného vedenia nesmú byť stavebné činnosti začaté.

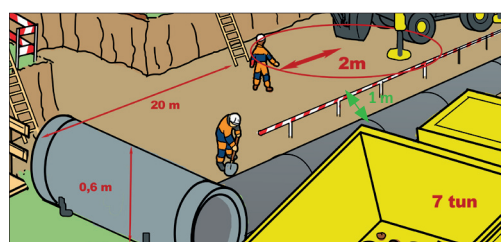
Obr. 3

Obr. 4

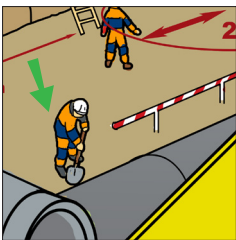
Pred začatím zemných prác v ochranných pásmach musí zhotoviteľ:

- na teréne vyznačiť polohovo, prípadne tiež výškovo, trasy podzemných vedení,
- oboznámiť obsluhu strojov a ostatné osoby, ktoré budú zemné práce vykonávať, s druhmi vedení, ich polohou a hĺbkou uloženia, s rozsahom ochranného pásma a podmienkami vykonávania prác v týchto pásmach,
- vykonať príslušné opatrenia na splnenie podmienok stanovených prevádzkovateľmi týchto vedení a zariadení a počas vykonávania prác zabezpečiť dodržiavanie týchto podmienok (sú uvedené v stavebnom povolení).

Obr. 5

Vykonávanie výkopov strojom je spravidla maximálne len do vzdialenosti 1 m od vyznačenej polohy. Túto vzdialenosť stanoví prevádzkovateľ vedení, rovnako ako ostatné podmienky. **Obr. 4, 5**

Obr. 6

Obnaženie podzemných vedení sa vykonáva ručne, spôsobom zodpovedajúcim charakteru vedení. . **Obr. 6**

Obnažené potrubie v stene výkopu sa musí zaistiť proti prehnutiu, vybočeniu, rozpojeniu. Obnažené vedenie je nutné ďalej zaistiť pred pretrhnutím alebo prelomením vplyvom vlastnej hmotnosti a pred poškodením padajúcimi predmetmi. Káble môžu pri podkopení zostať voľne prevesené do rozpätia 2,0 m. Je zakázané manipulovať s obnaženými káblami pod napätím.

Zaistenie výkopových prác:

Obr. 7

Zaistenie výkopov vo vzdialenosti **> 1,5 m** od hrany výkopu: **Obr. 7**

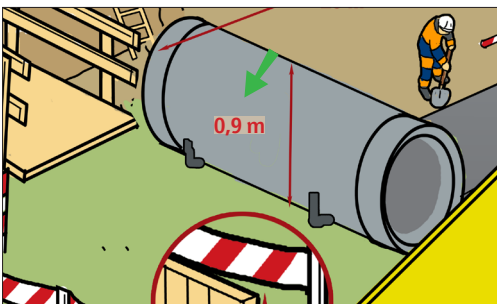
- a) jednotýčkové zábradlie o výške **1,1 m**,
- b) nápadná prekážka o výške **0,9 m**, **Obr. 8**
- c) zemina z výkopu uložená v sypkom stave **> 0,9 m**.

Výstražné označenie u výkopov priliehajúcich k verejným komunikáciám výstražnou dopravnou značkou. Za zníženej viditeľnosti označené svetlom na začiatku a na konci. V medziľahle priestore po 50 m. **Obr. 9**

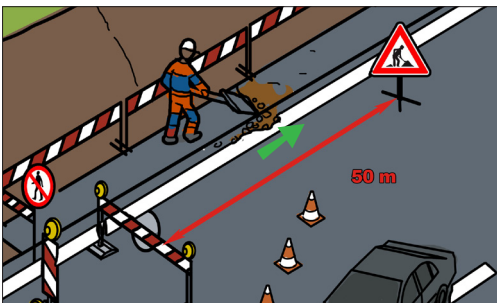
Bezpečný prechod od hrany výkopu **0,5 m**, **pokiaľ je zábradlie; 1,5 m, pokiaľ je len zábrana.**

- Na verejnom priestranstve musia byť zriadené bezpečné a dostatočne únosné prechody so zarážkou pre slepeckú palicu. Šírka min. 1,5 m, dvojtýčkové zábradlie vysoké najmenej 1,1 m a zarážka pri podlahe 0,15 m.
- Na stavenisku prechod o šírke min. 0,75 m so zábradlím aspoň na jednej strane. **Obr. 10**

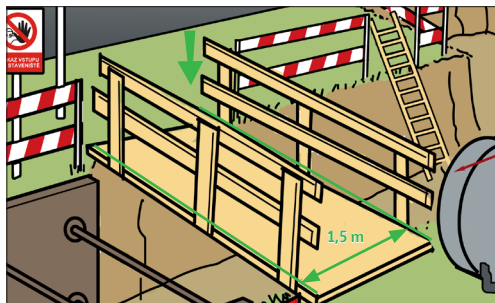
Bezpečné vstupy a výstupy pomocou rebríka, schodov alebo šikmých rámp. Vzdialenosť rebríkov max. do 20 m. Presah rebríka cez hornú hranu min. 1,1 m. **Obr. 11, 12**

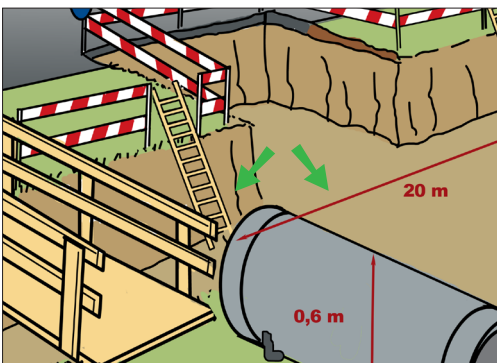
Obr. 8

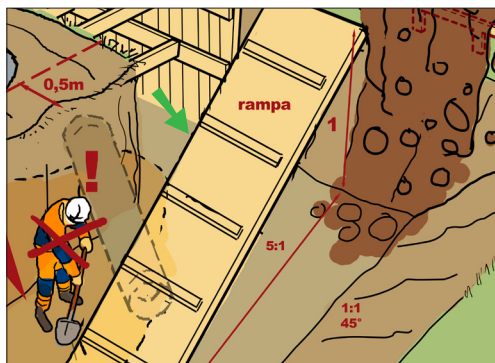
Obr. 9

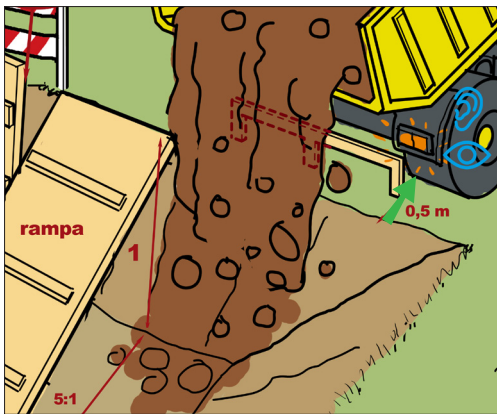
Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

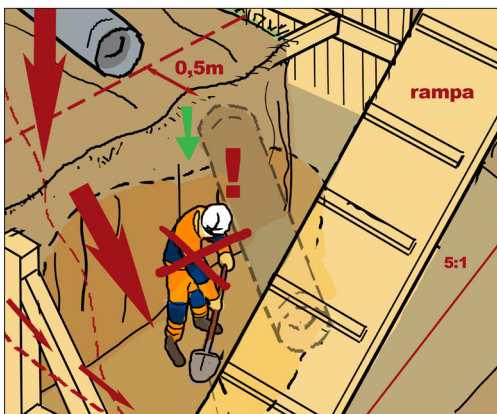
Nezaťažovať hranu výkopu do vzdialenosti 0,5 m. V ohrozených pásmach šmykového klínu zemin, určených projektovou dokumentáciou, nesmie byť hrana zaťažovaná stavebnou prevádzkou, strojami, materiálom alebo stavbami zariadenia staveniska. Výnimku tvoria prípady, kedy je stabilita stien zaistená spôsobom predpísaným v projektovej dokumentácii.

Obr. 13, 14

Stroj sa môže hýbať alebo vykonávať pracovnú činnosť v takej vzdialenosti od okrajov svahov a výkopov, aby s ohľadom na únosnosť pôdy nedošlo k jeho zrúteniu. Pokiaľ nie je táto vzdialenosť stanovená v technologickom postupe, stanoví ju zhotoviteľom poverená fyzická osoba pred začatím prác. Orientačne platí, že jazda strojom po násype a okraji stien nezapažených výkopov je možná len vtedy, keď vzdialenosť podvozku (kolies, pásu a i.) je spravidla najmenej 2 m od okraja steny výkopu a ich sklon od zvislej roviny je najmenej 1:1,15 (uhol sklonu steny od zvislej roviny je najmenej 33°).

Dodržiavať bezpečnú vzdialenosť od okrajov svahov a výkopov.

Obr. 16

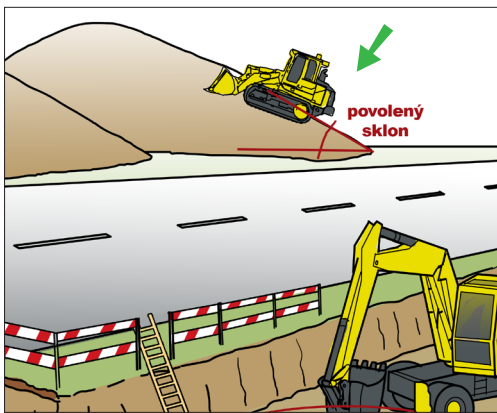

Obr. 14

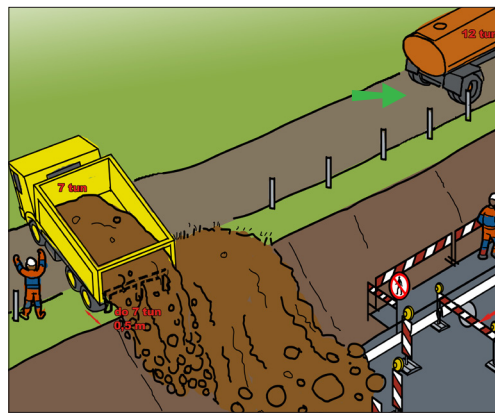
Pri vykonávaní výkopových prác sa nikto nesmie zdržiavať v pracovnom priestore stroja.

Pokiaľ nie je v sprievodnej dokumentácii stroja stanovené inak, je tento priestor vymedzený max. dosahom jeho pracovného zariadenia zväčšeným o 2 m.

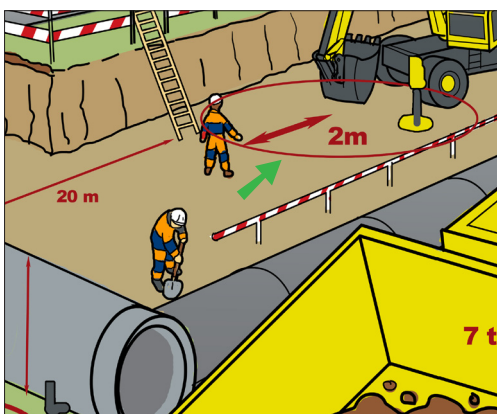
Minimálna svetlá šírka výkopov so zvislými stenami pre vstup osôb je 0,8 m. Šírka výkopu musí umožniť bezpečné vykonanie nadväzujúcich montážnych prác.

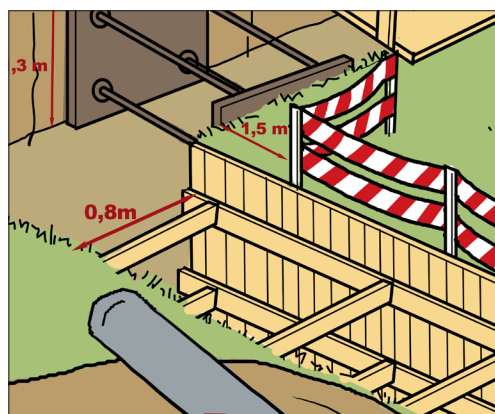
Obr. 15

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 18

Zaistenie stien výkopov proti zosuvu

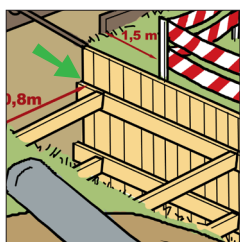
Obr. 19

Zavalenie pracovníkov vo výkopoch v dôsledku zosunutia stien výkopu je najzávažnejším úrazovým nebezpečenstvom pri vykonávaní zemných prác.

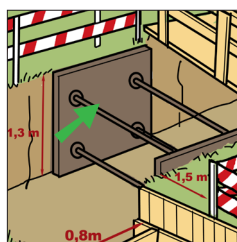
Obr. 19

Pokiaľ budú do výkopu vstupovať osoby, musia byť steny a svahy bezpečne zaistené proti zosuvu. Toto zaistenie sa najčastejšie vykonáva pažením, alebo vytváraním šikmých stien (svahovaním), podľa PD a skutočného stavu, fyzikálno-mechanických vlastností zeminy a miestnych podmienok.

Paženie

Obr. 20

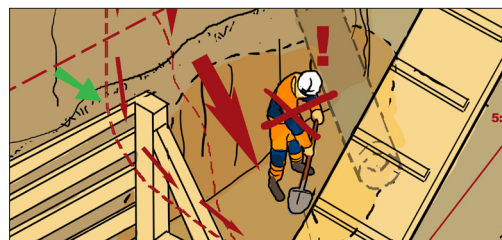

Obr. 21

Paženie zvislých stien i ručne kopaných:

- v zastavanom území u výkopov od 1,3 m, ak nie je stanovené inak,
- v nezastavanom území u výkopov od 1,5 m, ak nie je stanovené inak,
- výkopy so zvislými bočnými stenami sa prednostne zaistujú kovovými pažiacimi systémami (pažiacimi boxami),
- do strojom hĺbených výkopov je zakázané vstupovať pred zaistením stien technickou konštrukciou, **Obr. 20**

▪ najbežnejší je pažiaci systém s rozoprením na okrajoch (typ ES), u ktorého je dvojica pažiacich dosiek rozopieraná rozperami pripojenými kolmo na zvislé okraje dosiek, **Obr. 21**

Obr. 22

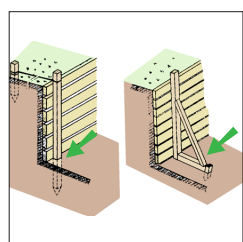
▪ potrebné údaje pre návrh a bezpečné používanie pažiacich systémov sú obsiahnuté v návode na používanie,

▪ podmienkou pre ich použitie je dočasná stabilita nezapaženej vykopanej ryhy alebo zárezu v dĺžke min. 3 až 6 m (podľa použitých prvkov paženia) o predpokladanej hĺbke (2 až 7 m podľa typu pažiacieho systému) po dobu osadzovania a aktivizovania paženia,

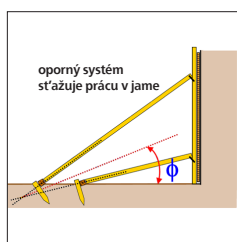
▪ nesmie byť prekročené normové zaťaženie (maximálnu tlakovú silu v kN udáva výrobca),

▪ príložné paženie – zvislé steny sa zaistujú prikladaním paží, ktoré sú prichytené úväzmi, kolmými na smer priložených paží.

Úväzy sa v ryhách zaistujú vodorovnými rozperami. Pažiny tvoria foršne hrúbky 3,8–6,5 cm, alebo oceľové pažnice UNION. **Obr. 22**

Obr. 23

Obr. 24

Drevené príložné paženie s vodorovnými a zvislými pažinami.

U **paženia stavebných jám** sa úväzky príložného paženia zaistujú šikmými vzperami, ktoré sú opreté o kolíky zarazené do dna jamy. **Obr. 23, 24**

Príložné paženie stavebných jám so vzperami.

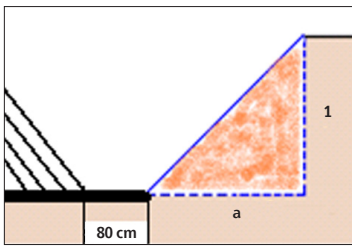
Pretože vzpery prekážajú práci v jame, používa sa zaistenie stien stavebných jám paženie do zápor (záporové paženie) alebo štetovnicové steny

Svahované výkopy

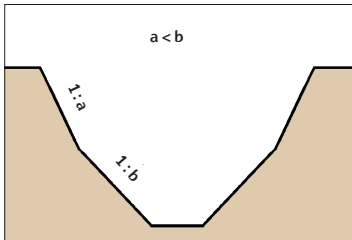
Svahovaný výkop (dočasné zaistenie steny výkopu) je vhodný najmä pre výkopy strojom ťažených stavebných rýh a jám, u ktorých je po obvode výkopu dostatok voľného miesta. Sklon svahu výkopu závisí od fyzikálno-mechanických vlastnostiach hornín, najmä od uhlu vnútorného trenia hornín a od ich súdržnosti. Sklony svahov výkopov určuje zhotoviteľ podľa údajov v PD so zreteľom hlavne na geologické a prevádzkové podmienky.

Pozor!

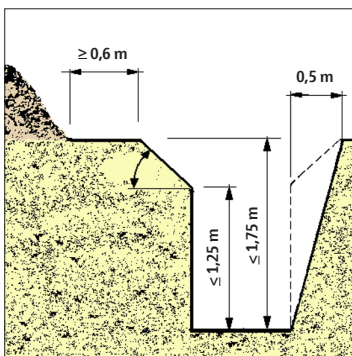
Zemina, na rozdiel od betónu, ocele či muriva, môže byť značne nehomogénny a nevyspytateľný materiál

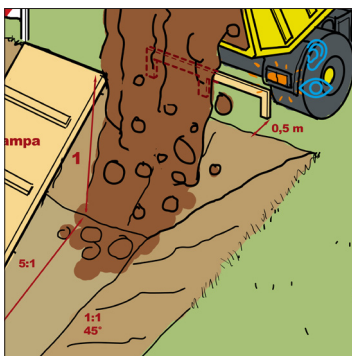
Obr. 25

Obr. 26

Obr. 27

Obr. 28

Dôležité zásady:

- s rastúcou hĺbkou výkopu navrhovať radšej bezpečnejší sklon,
- niektoré zeminy (napr. spraše) udržia pri počasi bez zrážok veľmi strmý sklon, ale po daždi alebo inom prítoku vody rýchlo povolujú,
- zodpovedný vedúci zamestnanec alebo pracovník riadi vykonávanie výkopových prác pri zmene geologických a hydrogeologických podmienok oproti PD a spresní určený sklon stien svahovaných výkopov, a ak vzniknú pochybnosti o stabilite svahu, určí a zabezpečí vykonanie opatrení na zamedzenie zosuvu svahu a na zaopatrenie bezpečnosti zamestnancov a pracovníkov.
- za nepriaznivej poveternostnej situácie, pri ktorej môže byť ohrozená stabilita svahu, sa nikto nesmie zdržiavať na svahu ani pod svahom,
- sklon svahov sa udáva pomerom jeho výšky k pôdorysnej dĺžke, **Obr. 25**
- steny širokopriestorových výkopov je nutné zabezpečiť vysvahovaním minimálne v pomere 1:1, pričom sklon násypov závisí na hĺbke výkopov a druhu zeminy,
- prípustné sú širokopriestorové výkopy so zvislými stenami 1:1 bez systémového paženia, pokiaľ breh výkopu nie je zatážený a jeho hĺbka nepresahuje:
  - 4 m – v homogénnych zeminách s vysokou súdržnosťou,
  - 1,25 m – v spojitých a menej spojitých zeminách, ako sú hlinené piesky, prachy, spraše, nánosové hliny a pod.,
  - 1 m – v drvinách, zvetraných horninách, popraskaných skalách a nezavodnených pieskoch,
- pokiaľ je hĺbka výkopov väčšia než 6 m, je nutné sklon svahu posúdiť statickým výpočtom. U hlbších výkopov sa navrhuje v spodnej časti menší sklon, alebo sa svah rozdelí lavičkami. **Obr. 26**

Svahovanie hrán v hornej časti výkopu ryhy pri hĺbke do 1,75 m u súdržnejších zemín. **Obr. 27**

Svahovanie stavebnej jamy. **Obr. 28**

Ostatné dojednania:

Kontrola výkopov pred prvým vstupom do výkopu alebo pri prerušení prác na dobu dlhšiu ako 24 hodín, kontroluje sa stav stien výkopov, paženia a prístupy. Zaistenie obnažených vedení technickej infraštruktúry – ihneď počas vykonávania prác. Zaisťiť alebo odstrániť balvany, nesúdržné materiály alebo zvyšky stavebných konštrukcií v stenách výkopov pred uvoľnením a zosuvom. Zákaz vykonávania prác na odľahlom pracovisku vo výkopoch hlbších než 1,3 m osamotene bez dohľadu.

Vykonávaním výkopových prác nesmie byť ohrozená stabilita iných stavieb. Pokiaľ dôjde k nepredvídanému ohrozeniu stability okolitých stavieb, alebo k porušeniu niektorých jej častí, musia byť zhotoviteľom bezodkladne prijaté opatrenia na zabezpečenie ich stability.

Stavenisko a výkopy musia byť zabezpečené tak, aby neboli ohrozené osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu alebo orientácie ani iné osoby, t.j. lávky cez výkopy musia byť široké najmenej 0,9 m s výškovými rozdielmi najviac do 0,2 m a po oboch stranách musia mať opatrenia proti zjazdu vozíka, ako je spodná tyč zábradlia vo výške 0,1 až 0,25 m nad pochôdnou plochou, alebo sokel s výškou najmenej 0,1 m.